

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii
– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ŞI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XIX/2026

MEGA

STUDII ŞI COMUNICĂRI / DIS

Vol. XIX / 2026

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

– publicație fondată de acad. Gleb Drăgan –

REDACȚIA:

Director: Acad. Dumitru MURARIU

Redactor-şef: Acad. Mihail-Viorel BĂDESCU

Redactor-şef adjunct: dr. Tiberiu TĂNASE

Secretar de redacție: C.Ş. Mirela-Adriana ANGHELACHE

Colegiul de redacție: Viorela-Valentina DIMA, Edith-Mihaela DOBRESCU, Emilian M. DOBRESCU, Dan GÎJU, Emil HEDEȘIU, Marian MOŞNEAGU, Alba-Iulia-Catrinel POPESCU, Nicolae ROTAR, Narcis ZĂRNESCU.

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine autorilor

Adresa redacției:
Calea Victoriei, nr. 125, camera 31, sectorul 1 Bucureşti, cod 010071

Adresa web: http://www.studii.crifst.ro

Administrator pagină web: Nicolae Sfetcu, Mirela-Adriana Anghelache

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comitetul Român de Istoria şi Filosofia Științei şi Tehnicii
– Divizia de Istoria Ştiinței –

STUDII ŞI COMUNICĂRI / DIS

Vol. XIX / 2026

MEGA
Cluj-Napoca, 2026

Revista este inclusă în baza de date internațională CEEOL

Revista este inclusă în baza de date internațională
ICI Journals Master List

© Autorii, 2026

Responsabilitatea conţinutului, interpretărilor şi părerilor exprimate în paginile revistei revine exclusiv autorilor.

ISSN 1844 – 9220
ISSN-L 1844 – 9220

Editura MEGA
Cluj-Napoca
e-mail: mega@edituramega.ro
www.edituramega.ro

CUPRINS

ANIVERSĂRI, COMEMORĂRI

George M. CROITORU
135 de ani de la nașterea academicianului Aurel A. Beleș, personalitate de referință a ingineriei civile din România 13

Dumitru CURCĂ
Viața și opera fiziologului academician (m.c.) prof. univ. dr. Ioan Athanasiu (1868-1926). Comemorare la 100 ani de la moartea savantului 35

George M. CROITORU
65 de ani de la construcția pavilionului Expoziției Realizărilor Economiei Naționale din București 87

STUDII ȘI COMUNICĂRI

Adriana VÂLCU, Șerban GHINOIU
Istoria Serviciului central de măsuri și greutăți din Romania 101

Mirela-Adriana ANGHELACHE
Revoluția invizibilului: Femeile de știință care au descifrat misterele atomului. Contribuții feminine la cercetarea radioactivității 125

Daniela Georgiana GOLEA, Lucian Ștefan COZMA
Oameni de știință și inventatori români, precursori ai tehnologiilor de intervenție asupra factorilor de mediu 155

PERSONALITĂȚI

Filofteia REPEZ
Elena Văcărescu – Contribuții la dezvoltarea culturii și diplomației 187

Magda STAVINSCHI
Ștefan C. Hepites şi Spiru Haret – Doi ctitori ai astronomiei româneşti 205

EVOCĂRI

Mircea Victor RUSU
Amintiri cu profesorul Horia Hulubei 223

VARIA

Alin M. OLĂRESCU
Aspecte tehnico-administrative ale întovărăşirii agro-zootehnice „30 Decembrie Drumul Belşugului" din Stroeşti-Argeş 251

SEMNAL EDITORIAL, RECENZII

George M. CROITORU
Nicolae Șt. Noica: Palatul înaltei curți de conturi şi ctitorul său, George I. Lahovary – 125 de ani 277

Mirela-Adriana ANGHELACHE
Filofteia Repez, Laurențiu Bădiciou: Alexandru Antemireanu. Pagini de duioasă amintire 283

IN MEMORIAM

Dan OTTIGER DUMITRESCU, Ada-Maria MARQUARDT
Gabriela Andrei (1946–2025). Modestie, distincție, pasiune pentru cercetarea ştiințifică 289

NOTA REDACȚIEI

Divizia de Istoria Științei la Congresul Național al Istoricilor Români. București, 9–12 septembrie 2026 309

CONTENTS

ANNIVERSARIES, COMMEMORATIONS

George M. CROITORU
135 years since the birth of academician Aurel A. Beleș, a major personality of civil engineering in Romania 13

Dumitru CURCĂ
Life and work of the academician physiologist (cor. mem.) PhD prof. Ioan Athanasiu (1868-1926): Commemoration of 100th years since the scientist's death 35

George M. CROITORU
65 years since the construction of the National Exhibition Pavilion in Bucharest 87

STUDIES AND COMMUNICATIONS

Adriana VÂLCU, Șerban GHINOIU
The history of the Central Service of Measures and Weights of Romania 101

Mirela-Adriana ANGHELACHE
The revolution of the invisible: The women scientists who revealed the secrets of the atom. Women's contributions to the study of radioactivity 125

Daniela Georgiana GOLEA, Lucian Ștefan COZMA
Romanian scientists and inventors, forerunners of environmental intervention technologies 155

PERSONALITIES

Filofteia REPEZ
Contributions to the development of culture and diplomacy 187

Magda STAVINSCHI
Ștefan C. Hepites and Spiru Haret – Two founders of Romanian astronomy 205

RECOLLECTIONS

Mircea Victor RUSU
Remembering professor Horia Hulubei.....223

VARIA

Alin M. OLĂRESCU
Technical and administrative aspects of the "December 30, the Road to Abundance" agricultural and livestock cooperative in Stroeşti, Argeş.....251

EDITORIAL SIGNAL, REVIEWS

George M. CROITORU
Nicolae Șt. Noica: the Palace of the Romanian Court of Audit and its founder, George I. Lahovary – 125 years.....277

Mirela-Adriana ANGHELACHE
Filofteia Repez, Laurențiu Bădiciu: Alexandru Antemireanu. Pages of tender remembrance.....283

IN MEMORIAM

Dan OTTIGER DUMITRESCU, Ada-Maria MARQUARDT
Gabriela Andrei (1946–2025). Modesty, distinction, passion for scientific research.....289

EDITOR'S NOTE

Division of History of Science at the National Congress of Romanian Historians Bucharest, September 9–12, 2026.....313

GABRIELA ANDREI (1946–2025). MODESTIE, DISTINCȚIE, PASIUNE PENTRU CERCETAREA ŞTIINȚIFIC

Dan OTTIGER DUMITRESCU[1],
Ada-Maria MARQUARDT[2]
dod.dan@hotmail.com; marquardt.adamaria@gmail.com

ABSTRACT: This tribute to Gabriela Andrei — colleague of one of the authors at the "Grigore Antipa" National Museum of Natural History in Bucharest, from 1976 to 1982 — is based on various sources: her autobiography, summary of her museum research and curatorial activities, a review of some of her published articles, as well as the «Thoughts» discovered on her desk by her daughter, Ada-Maria. Modesty, distinction, and a passion for scientific research were the defining qualities of an exceptional person.

KEYWORDS: malacology,museology, A. L. Montandon.

„(...) Mama este cea mai puternică persoană pe care am cunoscut-o vreodată şi cea mai optimistă. Mi-aş dori să dețin măcar puțin din această putere extraordinară. (...)."
Ada-Maria (03.04.2026).

După decembrie 1989, primeam cu diverse prilejuri la Fribourg (Elveția), de două-trei ori pe an, un telefon de la soții Gabriela şi Mircea Andrei, foştii mei colegi de la Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa" din Bucureşti. În ultimul apel, Gabriela îmi propunea să accept o colaborare la un articol ce-l schița împreună cu Mircea despre prietenul meu dintr-o tinerețe îndepărtată, Călin Tesio (1941- 2015), care devenise o binecunoscută personalitate a lumii universitare bucureştene.

[1] Doctor în Biologie (Universitatea din Bucureşti) (1980); jurnalist: ch-media (Association indépendante des journalistes suisses).
Omagiul adus Gabrielei Andrei se afla în faza redacțională finală, când m-am decis să includ un document foarte important, găsit pe «cartonaşe» şi asamblat de Ada-Maria Marquardt, fiica soților Andrei; de aceea, Ada-Maria a devenit, cu acordul ei, co-autoarea Omagiului.

[2] Medic veterinar. Husum (Schleswig-Holstein), Germania.

Fig. nr. 1 – Gabriela Andrei, iunie 2024.

În ultima săptămână a anului 2025, Mircea Andrei mi-a telefonat pentru a mă anunța, profund emoționat: *Domnule Dumitrescu, trăiesc o mare nenorocire: a murit Gabriela!*

Pentru mine, neaşteptata şi dureroasa veste a constituit un adevărat şoc, sesizat fără dificultate de soția mea, Elisabeth, martoră a acelei convorbiri telefonice. Astfel, am început să-i relatez amintiri dezlânate despre Gabriela, amintiri ce purtau, evident, amprenta trecerii a aproape 45 de ani de când părăsisem definitiv România comunistă. A doua zi de dimineață, m-a sunat la telefon Ada-Maria Marquardt, care sosise la Bucureşti în maximă urgență după atacul cerebral suferit de mama ei în ziua de Crăciun. După ce m-a întrebat: *Dumneavoastră sunteți* „Colegul nostru din Elveția"?, i-am exprimat interlocutoarei mele intenția de a redacta un Omagiu pentru a onora memoria Gabrielei în *revista Academiei.* Ada-Maria m-a asigurat că, în limitele posibilităților, îmi va furniza informațiile solicitate. La întrebarea dacă cunoaşte existența unei „Liste de titluri" întocmită de Gabriela, listă care ar putea fi folosită orientativ pentru redactarea Omagiului, ea m-a spus că se va duce la Muzeul „Grigore Antipa" pentru a recupera lucrurile şi documentele ce aparțineau mamei sale. Ceea ce a şi făcut, găsind o serie de informații pe cât de utile, pe atât de emoționante, puse la dispoziția doamnei Rodica Serafim, colega apropiată a Gabrielei şi apreciata specialistă în studiul coleopterelor. De altminteri, Rodica a redactat un articol omagial pentru publicația Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle

„Grigore Antipa”, Muzeul fiind instituția în care Gabriela a lucrat – cu o întrerupere – timp de peste patru decenii şi jumătate.

Fig. nr. 2 – Gabriela Andrei, Rodica Serafim, Teodor Nalbant, dr. Ileana Negoescu la Cercul Militar Național din Bucureşti (fost CCA), la petrecerea de pensionare a Academicianului Mihai Băcescu (1999).

În ceea ce mă priveşte, pentru conturarea itinerarului şi realizărilor profesionale ale Gabrielei Andrei am recurs la o paletă cât mai largă de surse, cele mai accesibile dovedindu-se a fi: o scurtă autobiografie şi activitățile sale în cadrul Muzeului, lista de titluri ale articolelor redactate de Gabriela, singură şi în colaborare, ambele transmise de Rodica Serafim; parcurgerea unora din aceste articole publicate în revista Muzeului „Grigore Antipa”, extrase trimise de Gabriela, precum şi consultarea unora din lucrările sale, identificate pe Internet [revista Studii şi Comunicări (DIS) – 14 articole în perioada 2010–2024; Revista Muzeelor etc.]; de asemenea, „Gândurile” Gabrielei, descoperite la Muzeu de Ada-Maria, după decesul mamei sale şi incluse în acest Omagiu.

Reproducând scurta autobiografie şi activitățile Gabrielei din perioada când a lucrat ca muzeograf (1976–2009), aşa cum au fost redactate de ea – cu eliminarea unor elemente pur tehnice – îmi exprim convingerea că îndeplinesc o datorie de onoare în amintirea acestei cercetătoare care a făcut dovadă de o modestie exemplară, o distincție de admirat şi o

remarcabilă pasiune pentru cercetarea ştiinţifică. În plus, atunci când suntem în posesia unor date formulate cu claritate – cum este cazul Gabrielei – avem obligaţia morală ca cel puţin esenţialul să fie reprodus ca atare, bineînţeles cu folosirea obligatorie a semnelor citării şi cu evitarea judicioasă a unor eventuale repetări.

Scurtă autobiografie şi sinteza activităţii profesionale.

«Mariana Gabriela Andrei. N.18.12.1946, la Bucureşti. Funcţia: muzeograf I. Studii: Liceul 15 «Iulia Haşdeu». Bucureşti; bacalaureat – 1964. Facultatea de Biologie a Universităţii Bucurestţi (curs de zi).

Absolvent licenţiat – 1971. Specialitatea: biologie-zoologie.

Experienţa profesională şi cercetarea ştiinţifică:

1971 – 1975 profesor de Biologie, Chimie şi Agricultură la Şcoala Generală din Lăstuni, com. M. Kogălniceanu, jud. Tulcea.

Din 1976 şi până în prezent, angajată ca muzeograf la Muzeului Naţional de Istorie Naturală „Grigore Antipa"- Bucureşti.

– Muzeologie şi relaţii cu publicul: călăuziri ale grupelor de vizitatori, conferinţe de popularizare pentru adulţi şi copii, expoziţii temporare, emisiuni radio, filme TV.

– Reorganizarea expoziţiei permanente (moluşte) 1999–2001: demisol, parter (...), texte explicative, etichete actualizate etc.

– Realizarea mai multor colecţii- dintre care: Colecţia de Nevertebrate a Mării Negre «Mihai Băcescu»; Colecţia de moluşte marine aduse de Expediţia Muzeului „Grigore Antipa" în Arhipelagul Indonezian (1991) ş.a.

– Lucrări publicate în domeniul malacologiei, muzeologiei, istoriei ştiinţei şi popularizarea ştiinţei: 93 (plus 10 prezentări şi recenzii şi traducerea din limba italiană a volumului «Baze teoretice pentru un Muzeu de Istorie Naturală» (2003).

– La secţia de Entomologie (1976–1980): colectare în teren, preparare, alcătuirea unor colecţii noi de heteroptere şi repreparareа-restaurarea pieselor din colecţiile vechi (mii de exemplare din colecţia A. L. Montandon).

– Trierea la binocular a sute de probe cu zeci de mii de exemplare nevertebrate terestre colectate la capcane Barber.

– Din 1980, în cadrul secţiei de Nevertebrate: studiul moluştelor, cu atenţie deosebită anatomiei la gasteropode pulmonate, în special Helicidae (genurile: Helix, Cepaea, Helicigona *etc.).*

– Sute de zile de deplasări în teren pentru observaţii şi colectarea materialului biologic (moluşte, insecte etc.).

– Lucrări de evidență legate de introducerea în colecție a materialelor determinate.

– Determinarea moluştelor exotice din colecțiile Muzeului „Grigore Antipa" şi din colecțiile altor muzee din țară, la solicitarea acestora (ex: Galați, Fălticeni, Slobozia, Tulcea ş.a.).

– Între 1991–1998: prelucrarea şi valorificarea materialului malacologic marin adus de Expediția Muzeului „Grigore Antipa" în Arhipelagul Indonezian (1991) prin: determinarea materialului şi realizarea unei colecții ştiințifice, publicată în revista anuală a Muzeului. Lista cuprinde 2453 exemplare cu 374 de specii gasteropode şi bivalve, iar cele mai spectaculoase sunt astăzi expuse permanent pentru public.

– Din 1985, studierea malacofaunei în cadrul a numeroase teme de cercetare, (...). Am făcut parte din colectivul următoarelor teme de contract: Cercetarea biodiversității taxonomice şi ecologice a faunei terestre din Munții Banatului şi Bazinul Cernei – premisă a dezvoltării durabile a zonei; Rolul efectelor pe termen scurt şi lung în dinamica biodiversității perimetrelor amenajate hidroenergetic din Bazinul Oltului (...). Am participat cu date referitoare la programul de adiționare de specii pentru diversitatea habitatelor şi am predat o situație privind grupul sistematic Mollusca, pentru Comisia de Statistică. Am participat cu date referitoare la Clausiliidae, pentru Ministerul Mediului, pentru anexa la Legea ariilor protejate. Am întocmit o listă cu specii de moluşte terestre din Banat şi din Valea Caraşului, pentru Orizont 2000. Am participat cu date referitoare la moluşte, în cadrul programului Emerald, pentru Ministerul Mediului.

Am întocmit liste şi am completat formulare cu speciile de interes protectiv la nivel național şi comunitar, implicit «Natura 2000».

– Deplasări la diferite muzee din țară, cu participarea la simpozioane, congrese, sesiuni ştiințifice anuale, expoziții temporare.

– Deplasări în străinătate:

Participarea, cu comunicare, la al II-lea Congres de Biodiversitate, Ecologie şi Conservare a Faunei Balcanice (BIOECCO 2) – 14–20 Septembrie 1998 – Ohrid, Macedonia.

– Membru fondator al Societății Malacologice din România, înființată la Sibiu în 2004.

– Limbi străine cunoscute: italiana (citit, scris, vorbit); franceza (citit, scris, vorbit); engleza (citit, scris); rusa (citit, scris).

Octombrie 2006, Gabriela Andrei».

Mențiunea referitoare la *trierea la binocular a sute de probe cu zeci de mii de exemplare de nevertebrate terestre colectate la capcane Barber* nu este deloc exagerată. Ea îmi reaminteşte de perioada când am fost colegul Gabrielei. În anul 1976, i-am propus directorului Muzeului din acea vreme, Prof. dr. doc. Mihai Băcescu (1908–1999), membru corespondent al Academiei, folosirea capcanelor Barber – borcane de sticlă (de ex. 420 ml, cu diametrul de 6 cm), în care se varsă 10–15 ml de lichid conservant (formol 2%), borcane îngropate în pământ – pentru colectarea nevertebratelor (insecte, arahnide, miriapode etc.) care se deplasează pe suprafața solului. În funcție de cantitatea de borcane şi de suprafața pe care ele sunt îngropate, nevertebratele care cad în aceste capcane pot fi extrem de numeroase. Prof. Băcescu a acceptat propunerea şi mi-a dat misiunea organizării unei echipe de muzeografi care să participe la acest proiect de cercetare. De aceea, i-am solicitat pe colegii Alina Mihai-Bardan, Gabriela Andrei şi Nicolae Găldean să mă însoțească pentru efectuarea acestor cercetări în comuna Ceagău (Mihai Bravu) şi în cantonul Grădinari (pădurea Comana), două păduri din Câmpia Română, situate la sud de Bucuresti. Prelevarea materialului colectat în acele borcane a fost efectuată de regulă lunar, în perioada august 1976 – septembrie 1977. În aceste deplasări am apreciat mult evidentele înclinații pentru munca de teren ale colegilor mei mai tineri, spiritul de echipă şi conştiinciozitatea lor. Merită relevată deplasarea noastră într-una din cele două păduri (Comana?) când tovarăşii de la Ocolul silvic ne-au propus „cazarea" într-un soi de cabană plasată în coroana unui copac (!), unicul acces fiind posibil cu ajutorul unei scări din lemn pe care o retrăgeam odată cocoțați în acea cabană; ne-am adaptat surprinzător de repede la viața arboricolă. În cele din urmă, numărul exemplarelor de nertebrate căzute în capcane a fost enorm, Gabriela având „plăcerea" să efectueze trierea celei mai mari părți din materialul colectat. Important de subliniat este faptul că păianjenii capturați au făcut obiectul unui articol semnat de Ingmar Weiss şi Gabriela Andrei, articol intitulat «Die epigäische Spinnenfauna (Arachnida, Araneae) aus zwei Wäldern der Donautiefebene, Süd-Rumänien»[3] în care autorii notează că au fost colectate 8.752 exemplare, 8.010 putând fi determinate; un studiu ce a permis identificarea a 88 de specii (două specii noi pentru fauna României) din 23 de familii. Ingmar Weiss, care lucra la Muzeul de Istorie Naturală din

[3] Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle «Grigore Antipa». XXX: 335–346. (1989).

Sibiu în momentul redactării articolului este un arahnolog cu reputație internațională; el a fost perfect conştient de munca titanică depusă în activitatea de triere a imensului material de nevertebrate colectat timp de un an şi a desemnat-o pe Gabriela drept co-autoare a respectivului articol, deşi păianjenii nu reprezentau grupul ei de cercetare.

Fig. nr. 3 – Gabriela Andrei, Viorica Sandachi, Alexandru Marinescu, dr. Ileana Negoescu, la vernisajul Sălii Păsărilor din Fauna Mondială (2002).

Un aspect care merită o atenție specială este pasiunea Gabrielei pentru studiul operei naturalistului francez Arnold Lucien Montandon (1852–1922). Astfel, pe o perioadă de 36 de ani (1981–2017), ea a publicat pe acest subiect 20 de articole (6 în colaborare) în 11 reviste şi volume de lucrări din România. Articolele respective le-am selecționat din „Lista de titluri", în care apar şi contribuțiile în revista Studii şi Comunicări (DIS) din anii 2011, 2015 şi 2017. Publicarea în diverse reviste şi volume a unui subiect relativ puțin cunoscut ilustrează dorința autoarei de a face cunoscută unui număr cât mai mare de cititori opera de excepție a acestui naturalist. După cum este menționat într-o lucrare foarte interesantă, «Quelques aspects inédits ou peu connus de la Biographie d'Arnold

Lucien Montandon (1852–1922)»[4], viitorul savant s-a născut în Franța, la Besançon, dintr-o mamă franțuzoaică (Marie Lina Wuillemier) şi un tată de origine elvețiană (Henri-Louis Montandon). Parcurgerea Bibliografiei folosită ne oferă posibilitatea de a aprecia – chiar şi în parte – cunoştințele dobândite de A. L. Montandon despre diverse regiuni ale României, cunoştințe difuzate în reviste din Franța (Paris, Angers): «Broştenii et la Vallée de la Bistritza», «Souvenirs de Valachie», «Souvenirs de Moldavie. Le Domaine Royal de Broşteni», «Excursion en Dobroudja». Dacă trecem în revistă titlurile selecționate mai jos, putem sesiza atât multiplele valențe ale naturalistului francez, profund ataşat României, cât şi erudiția şi talentul Gabrielei Andrei de a le pune în exergă cu finețe şi constanță. Un ataşament durabil, stimulat poate şi de faptul că A. L. Montandon – fără a fi făcut studii universitare – a devenit (la 11 aprilie 1905) membru corespondent străin al Academiei Române, Secțiunea Ştiințifică.[5]

Iată lista de articole despre Arnold Lucien Montandon:

1981 – La collection d'Hétéroptères «A. L. Montandon» du patrimoine du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa" (I) – L'inventaire originel et restauration. Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XXIII:407- 413.

1982 – De la correspondance de D.Dupuy avec A. L. Montandon. Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XXIV: 321–323 (Gabriela Andrei, Irina Păunescu).

1982 – A. L. Montandon, collectionneur, naturaliste et voyageur sur les contrées roumaines. Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XXIV: 325–331.

1992 – Arnold L. Montandon – Un naturalist francez pe meleaguri româneşti. Revista Ştiință şi Tehnică, 5: 40.

1992 – Arnold Lucien Montandon (1852–1922) – 140 ani de la naşterea marelui naturalist. Congresul Național de Biologie „Emil Racoviță", Iaşi, 10 –12 Sept. 1992.

1993 – Arnold Lucien Montandon (1852–1922). Bibliography. Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XXXIII: 481–489.

---

[4] Noesis.Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences, XXX–XXXI:251–265, (2005–2006).

[5] Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XLIX:479–509, (2006).

1993 – Le catalogue originel de la collection de Coléoptères «A. L. Montandon» (Muséum d'Histoire Naturelle «Grigore Antipa», Bucarest). Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XXXIII: 491–499 (Gabriela Andrei, Rodica Serafim).

1998 – Arnold Lucien Montandon (1852–1922), un mare iubitor al Naturii. Armonii Naturale, 2: 100–105. Museum Arad.

2000 – Arnold Lucien Montandon (1852–1922) despre Valahia sfârşitului de secol XIX. Naturalia, Studii şi Cercetări, IV–V: 317–330. Asociația Muzeografilor Naturalişti din România.

2002 – A. L. Montandon contemporan cu I. L. Caragiale. Planeta Albastră – Revistă de Informare şi Educație ecologică, 47: 7–8.

2005 – Cu A. L. Montandon (1852–1922) prin Dobrogea. [Together with A. L. Montandon (1852–1922) in Dobrudja]. Studii şi Comunicări. Stiințele Naturii. Muzeul Olteniei, Craiova. 21: 235–240.

2005–2006 – Quelques aspects inédits ou peu connus de la biographie d'Arnold Lucien Montandon (1852–1922). Noesis. Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences, XXX–XXXI: 251–265.

2006 – Arnold Lucien Montandon (1852–1922), Correspondent Member of the Romanian Academy. Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", XLIX: 479–509 (Gabriela Andrei, Corneliu Pandele).

2007 – Quelques notes sur l'oeuvre d'Ernst Haeckel». Un manuscrit inédit d'Arnold L. Montandon. Noesis, Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Phylosophie des Sciences, XXXII: 220–239.

2007 – A Palaearctical Molluscs Collection of «A. L. Montandon» in the „Grigore Antipa" National Museum of Natural History – Short Communication. Brukenthal. Acta Musei, II, 3: 183–184.

2008 – Some data on A. L. Montandon (1852–1922) in the correspondence of G. T. Kirileanu (1872–1960) [Unele date despre A. L. Montandon (1852–1922) în corespondența lui G. T. Kirileanu (1872–1960)]. Studii şi Comunicări. Ştiințele naturii. Muzeul Olteniei Craiova, 24: 275–281. (Gabriela Andrei, Corneliu Pandele).

2008 – A. L. Montandon and the importance of his collections. European Conference of the Natural History Museums «Grigore Antipa» Museum Bucharest. 9–12 November 2008. Abstracts: 12 (prezentare Power Point în cadrul Conferinței).

2011 – Documente inedite referitoare la studiul lui A.L.Montandon

asupra dăunătorilor agricoli. Studii şi Comunicări. Divizia de Istoria Științei (DIS), IV: 111–120.

2015 – Arnold L. Montandon – 110 ani de la primirea sa în Academia Română. Studii şi Comunicări. Divizia de Istoria Științei (DIS), VIII: 303–308. (Gabriela Andrei, Mircea-Dragomir Andrei).

2017 – A. L. Montandon asistent şi colaborator al lui Grigore Antipa. Studii şi Comunicări. Divizia de Istoria Științei (DIS), X: 103–114. (Gabriela Andrei, Iorgu Petrescu).

Ultimul titlu apare ca un corolar al aprofundatelor cercetări întreprinse de Gabriela privindu-l pe A. L. Montandon, reuşind împreună cu Iorgu Petrescu să creioneze impecabil contactele *marelui autodidact* în ceea ce priveşte Casa Regală a României şi marele savant Grigore Antipa. De altminteri, pasiunea Gabrielei pentru studierea operei ştiințifice a lui A. L. Montandon este ilustrată şi de maniera originală de a introduce într-una din adresele ei electronice primul prenume al naturalistului francez: arnold4386@*y*ahoo.com;o adresă ce apare deja la primele articole publicate în Studii şi Comunicări (DIS).

Eram, desigur, la curent cu amintita ei pasiune şi am răspuns imediat solicitării sale de a xerocopia şi trimite în România lucrarea «Les Montandon. Origines. Histoire.Généalogie. 1310–1910» par Frédéric-J. Montandon, avec la collaboration de H.-Léon Montandon. Imprimerie Albert Kündig, Genève, 1913 (XXXII + 276 p.).

Ținând seama de însemnatele contribuții ale Gabrielei la cunoaşterea cercetărilor naturaliste efectuate de A. L. Montandon în România, nu ar fi deloc surprinzător să constatăm că cel puțin unele manuale şcolare vor reține numele ei şi multe din informațiile furnizate.

Trebuie subliniat că Gabriela Andrei a devenit membru asociat al Diviziei de Istoria Ştiinței a Comitetului Român de Istoria şi Filosofia Ştiinței şi Tehnicii a Academiei Române din 2012.

Înclin să cred că persoana care i-a sugerat să-şi cultive în mod creativ preocupările pentru studierea vieții şi operei unor biologi a fost muzeograful principal Alexandru Marinescu (1936 – 2019), personalitate marcantă în domeniul Istoriei Ştiinței, după decembrie 1989, şeful Departamentului de Relații cu publicul în cadrul Muzeului Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa".

Cunoaşterea limbii italiene, dar şi dorința de a cutreiera şi descoperi unele căi mai puțin explorate ale muzeologiei moderne pot explica delicata

misiune pe care şi-a asumat-o Gabriela, mai întâi prezentând în Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa"(2000) şi în Revista Muzeelor (2000) lucrarea «NUOVA MUSEOLOGIA – Rivista semestriale di museologia (...)», apoi, publicând în această din urmă revistă (în anul 2003) traducerea în limba română a cărții lui Giovanni Pinna, «Fondamenti Teorici per un Museo di Storia Naturale» (Baze Teoretice pentru un Muzeu de Istorie Naturală).

Pe de altă parte, aşa cum menționează Gabriela Andrei şi Mircea-Dragomir Andrei[6], Profesorul Giovanni Pinna a participat la Conferința Europeană a muzeelor de Istorie naturală organizată de Muzeul «Grigore Antipa» (9–12 noiembrie 2008), cu ocazia Centenarului său în clădirea din Kiseleff nr. 1. Profesorul italian deținea, între alte înalte funcții, şi pe cea de director al publicației *Museologia Scientifica,* o revistă fondată în anul 1984 de Associazione Nazionale dei Musei Scientifici (ANMS), având o serie nouă din 2007. Cu siguranță că realizările profesionale ale Gabrielei în domeniul muzeologiei se află la originea numirii sale în prestigiosul «International Editorial Board» al acestei reviste.

Fig. nr. 4 – Gabriela Andrei şi Rodica Serafim în laborator (2003).

[6] Giovanni Pinna – personalitate marcantă a muzeologiei contemporane. Studii şi Comunicări. Divizia de Istoria Științei (DIS), VII: 315–325. (2014).

Familiarizată cu unul din principiile de bază pe care şi le-a propus Grigore Antipa, şi anume ca Muzeul *(...) să înlesnească cultura populară în sensul cel mai larg (...)*[7], şi stimulată de exemplul directorului Mihai Băcescu şi al unor muzeografi care au publicat lucrări de popularizare în domeniul ştiinţelor naturii (Alexandru Marinescu, dr. Modest Guţu ş.a.), Gabriela a consacrat o parte din activitatea ei difuzării unor subiecte privind Regnul animal în publicaţia Planeta Albastră, Revistă de Informare şi Educaţie ecologică (între anii 1999 şi 2009). Câteva exemple: «Tentacule» (1999), «Calmari mai mici şi mai mari», «Un călător peste milenii – Nautilul» (2000), «Oameni şi câini», «Furnici, fel de fel» (2001), «„Iepuri de mare"?» (2002), «„Omuleţii verzi"», «Şarpele-de-mare, mărturii şi ipoteze» (2003), «Râmele lui Darwin», «Profesorii noştri» (2004), «Minicopitate – Cerbişorii» (2005), «„Urechile mării"» (2006), «Vreţi să faceţi o colecţie de cochilii?» (2007) etc.

Dar, Gabriela s-a distins şi prin disponibilitatea de a-şi ajuta colegii şi colaboratorii cu discreţie şi eficacitate. Am mai multe cărţi trimise de fosta mea colegă, ultima – *Ruperea blestemului. Revoluţia Română din Decembrie 1989*, de Cătălin Ranco Piţu (Ed. LITERA, 2024) – având stampila Poştei Române la 20.05.2025. În diferite mesaje electronice mă informa de apariţia în România a unor lucrări autobiografice semnate de profesori cunoscuţi (Mircea Paucă, Alexandru V. Grossu), dar şi despre succesele profesionale dobândite de Ada-Maria la Facultatea de Medicină veterinară din Bucureşti. Un alt exemplu de ajutor colegial – foarte important – este şi cel pe care mi l-a semnalat Mircea Andrei în următorul mesaj:

«Envoyé: mardi 31 décembre 2024 19:06
À: dod.dan@hotmail.com
Objet: Mircea Andrei. Despre Dna Lupu
(...)
La mulţi ani cu sănătate, noroc, prosperitate şi multe bucurii de la cei dragi, în 2025!

La rugămintea domnului Stelian Grigore din Piatra Neamţ, care vrea la anul să comemoreze 100 de ani de la naşterea dnei Lupu, Gabriela a fotografiat întreg dosarul „de cadre" al dnei Lupu. Aşa am aflat că s-a născut la Ibaneşti

---

7 *Muzeul de Istorie Naturală din Bucureşti* .16 p., XVI pl. (1918).

– Suceava, pe 1 martie 1926. Am încercat să vă trimitem acum câteva pagini din dosar ca ataşate, dar încă nu am reuşit (!). Poate mâine, mai pe lumină!

Ne-a apărut articolul despre Gh Neamu şi vom încerca să vă trimitem pdf -ul. (...)».

Fig. nr. 5 – Gabriela Andrei şi Acad. Dumitru Murariu, la vernisajul expoziției temporare «Călătorie în casa melcului» (2007).

Îi rugasem pe soții Andrei să găsească anul naşterii şi anul decesului doamnei Dochița Lupu – fosta mea şefă de Secție (Nevertebrate) la Muzeul „Grigore Antipa" între anii 1966 şi 1982, dar şi a Gabrielei din anul 1980; Mircea Andrei mi-a comunicat anul naşterii (1926), iar anul decesului (2014) l-am găsit ulterior.

Contribuției exclusivă a Adei-Maria Marquardt:

Gândurile Mamei mele, Andrei Mariana Gabriela Ecaterina (18.12.1946 – 26.12.2025), născută Hanganu. Transcriere de pe documente scrise de Mama mea – de mână – descoperite post mortem *la masa ei de lucru din subsolul Muzeului „Grigore Antipa" din Bucureşti:*

M-am născut în Bucureşti, pe 18 Decembrie 1946, la maternitatea „Regele Mihai", astăzi Polizu. Era într-o zi de miercuri, dimineața, în jur de ora 8. Ai mei locuiau pe Matei Voievod, la nr. 19. O curte mare, cu o grădină mare, cu două imobile: unul vechi de vreo sută de ani, cu trei intrări, cu marchize şi trei apartamente în care locuiam noi şi alte două familii. Casa asta era casa bătrânească a proprietarilor care locuiau în imobilul mai nou, cu două intrări, cu trepte. Pe

Matei Voievod, strada principală şi bine asfaltată şi pe vremea aceea, am trăit primii mei şapte ani. Clasa I-a am început-o la Şcoala „Mecet" de pe Popa Nan şi am continuat-o la „Şcoala 80" de pe Dudeşti, unde am făcut şi cele şapte clase. Între timp, ne mutasem pe Cogâlnic, la nr. 12 în casa bunicii mele din partea mamei.

Tatăl meu, moldovean, originar din Fălciu, de pe malul Prutului, era licenţiat al Academiei de Înalte Studii Comerciale (astăzi ASE) din Bucureşti. Mama – absolventă a Facultăţii de Litere (franceză-italiană) nu a profesat niciodată, multă vreme rămânând casnică. N-am fost un copil-problemă din niciun punct de vedere. Nu eram bolnăvicioasă, iar la şcoală eram prima, sau printre primii trei elevi.

Liceul l-am urmat la „Iulia Haşdeu" sau, cum se numise pe vremea mea: „Elena Pavel", „Elena Sârbu" şi „Şcoala medie nr 15".

În 1965, am intrat la Facultatea de Biologie (Universitatea Bucureşti), pe care am absolvit-o în 1971.

Şi aşa, în acelaşi an, în toamnă, am ajuns în Dobrogea de Nord, în comuna M. Kogălniceanu, satul Lăstuni (fost Hagilar) din judeţul Tulcea. În anul acela, repartiţiile erau foarte proaste şi nu aveai din ce să alegi. Cum de trei ani eram şi căsătorită cu colegul meu Mircea Andrei, am urmărit ca repartiţiile noastre să fie la aceeaşi scoală sau măcar în două sate din aceeaşi comună. Şi...am ales: satul Lăstuni pentru mine şi satul Rândunica (fost Kongaz), pentru Mircea, ambele în comuna Kogălniceanu din judeţul Tulcea. Dar surpriză! Când am ajuns acolo, la faţa locului, între cele două sate era o distanţă de 7 Km peste câmp!

La Lăstuni, în afara celor doi tineri cu Istoria (pe el îl numiseră déja director al şcolii „Lăstuni", şi pe ea, profesoară de română (cu un puternic accent moldovenesc); toţi ceilalţi erau suplinitori chiar din sat. Naveta nu era posibil să o facem, aşa că ne-am înghesuit şi noi doi la aceeaşi şcoală, eu luând în primul an un post de învăţător la clasa a IV-a. Pe copiii ăia i-am dus până într-a VIII-a, ca dirigintă. Majoritatea populaţiei din sat era formată din „machedoni", adică din aromâni, originari în special din Grecia şi câţiva din Iugoslavia. Bineînteles că vorbeau în dialect, pe care la început nu-l înţelegeam... Mircea s-a pus pe treabă şi a învăţat destul de repede să le vorbească pe limba lor, pe care n-a uitat-o nici azi. Eu am inceput să înţeleg din ce în ce mai mult, dar de vorbit, n-am vorbit niciodată. (18 ianuarie 2018)

.....

La început mi-a fost greu. Faptul că din cauza venirii noastre, a

„calificaților", suplinitorii au fost nevoiți să elibereze posturile, a făcut să fim priviți cu antipatie, poate chiar cu ură, de o parte din localnici. În realitate, noi eram niște amărâți ajunşi acolo, la capătul lumii, unde nici pâinea nu venea până în sat, ci la 3 Km, la comună sau la „K", aşa cum îi ziceam noi prescurtat. La magazin nu găseai decât câteva conserve, ouă şi „băutură", nu ştiu de care, că nu am luat niciodată, iar eu personal, în patru ani cât am stat acolo n-am intrat niciodată în magazin.

Pentru că am ajuns în octombrie, am cumpărat o oaie, pe care un localnic ne-a făcut-o pastramă. O țineam la aer, într-o magazie. O carne excepțională, fragedă şi gustoasă. Aşa am făcut cunoştință cu oile dobrogene, pe care şi astăzi le considerăm cele mai bune. Ştim să le recunoaştem în Piața Obor, când vânzătorul vrea să ne păcălească.

Când am luat primul salariu, am făcut împreună cu familia Ene o „expediție" la Tulcea şi ne-am cazat la hotelul „Diana"", inaugurat de curând. Am stat o noapte, am făcut baie şi ne-am propus să facem o astfel de „expediție" în fiecare lună, după ce luam salariul. A fost însă singura dată când am mers la hotelul „Diana"! Mergeam la Tulcea cam o dată pe săptămână, pentru aprovizionare. Când mă duceam eu, îmi ținea Mircea orele, când mergea el, i le țineam eu.

Plecam din comună cu o cursă (autobuz) pe la 5 dimineața şi ne intorceam de la Tulcea, tot cu o cursă, pe la ora 4 după amiază. Trei km până în comună, cam 35 de minute pe „asfaltul țărănesc," atunci când era uscăciune şi printr-un noroi care te descălța de cizme, atunci când ploua…

În primul an am stat cu chirie (100 lei), în casa lui Badeca. Pe jos aveam pământ, dar eram stăpâni, pentru că proprietarii locuiau acum la Bucureşti sau la „Custanța".

Perechea Ene, de la Istorie, îşi cărase toată biblioteca acolo, la Lăstuni, aşa că aveam ce citi şi răsfoi, ca să nu mai vorbim de nesfârşitele discuții la cafea şi, mai ales, la ness, până seara târziu, pe diferite teme. Mergeam pe deal (pe Deniz Tepe) la săpături arheologice. De acolo, de sus, am reuşit într-una din zile să zărim Marea Neagră! Când bătea vântul, şi vântul bătea mereu, de pe Deniz Tepe, vedeai satul învăluit într-un nor de praf.

Destul de curând ne-am împrietenit cu „machedonii", care au văzut că eram imparțiali față de copiii lor şi au văzut că făceam cu ei carte. Când am plecat, după patru ani, ne-au regretat sincer. (12martie 2018)

.....

O preocupare deosebită pe care am avut-o de-a lungul anilor a fost cea referitoare la opera înaintaşilor noştri legată, într-un fel sau altul, de Muzeul

„Antipa ". Desigur, în primul rând, Arnold Lucien Montandon, căruia pot să spun că i-am consacrat o mulțime de lucrări, dar şi lui Igor Sienkiewicz şi alții, ca, de exemplu, Prof. dr. Al. V. Grossu, cel ce a înființat publicația Travux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", Dr. Paul Dăncescu sau Anghelie Bardan, a cărui colecție de moluşte este astăzi în Muzeu. Am o mare admirație şi respect pentru aceşti oameni. Pentru astfel de teme pe care le-am abordat, am devenit în anul... membru asociat al Diviziei de Istoria Ştiintei (DIS, CRIFST) din cadrul Academiei Române.

Mi-a plăcut mult munca în colecții, o muncă migăloasă care nu îți aduce glorie, dar care pentru cercetătorii care îți urmează reprezintă baze de date importante, puncte de plecare în noi cercetări.

În fauna României, după mutarea mea de la secția de Entomologie, unde am colectat o mulțime de material din deplasările pe teren, ocupându-mă şi de restaurarea unei bune părți a pieselor de colecție de heteroptere Montandon; am făcut câteva studii asupra variabilității anatomice la Helicidae, respectiv la genurile Helix, Cepaea şi Helicigona , din păcate prea puține ajungând să fie publicate.

Cât priveşte moluştele exotice, marine cu precădere, o realizare a mea a fost constituirea colecției de gasteropode şi bivalve aduse de Expediția Muzeului „Grigore Antipa " în Indonezia (1991), lista publicată în..... O colecție realizată în câțiva ani de muncă şi care reprezintă cea mai mare colecție de moluşte marine, de după 1990.

.....

Când am ieşit la pensie, am plecat foarte nemulțumită de mine. Îmi reproşam mereu că în zecile de ani în care am lucrat la Muzeul „Grigore Antipa" n-am făcut destul, ba chiar că am făcut prea puțin: că am lăsat în urma mea mult material nedeterminat, neînregistrat şi nepublicat. După trei ani, în care am fost mai mult „gospodină" decât naturalist, mi s-a ivit şansa să lucrez din nou în Muzeu, cu un contract de colaborare. Aşa am revenit, în August 2013, în colecțiile malacologice unde, lună de lună am reuşit să determin şi să introduc în patrimoniul Muzeului o mulțime de material rămas din trecut sau colectat din noile expediții ale generației noi de muzeografi.

Reproducerea unor perioade şi evenimente din viața Gabrielei Andrei poate genera cel puțin două întrebări: prima – care este explicația faptului că Gabriela şi-a aşternut pe hârtie «Gândurile» în biroul său de la Muzeul Antipa şi nu la domiciliul ei?; a doua – cine este destinatarul acestor «Gânduri»?

Pentru prima întrebare, m-am adresat celei mai autorizate persoane, fiicei sale, Ada-Maria, care, într-un mesaj electronic din 3 aprilie 2026, scria:

(...) Ca să vă răspund la întrebări:

– Da, textul scris de Mama este reprodus în totalitate;

– Eu am găsit aceste cuvinte scrise pe câteva cartonaşe acolo, în „laboratorul" de la subsolul Muzeului (...).

De ce a scris acest text la Muzeu, cred că răspunsul e destul de simplu: deoarece acasă era prinsă în viața cotidiană (ea avea grijă de Tata, făcea cumpărături, mergea la Muzeu, gătea pt. cățeii lor, doctori, plăți etc.) şi, practic, nu avea timp pentru aşa ceva. Ea era foarte încântată de colțişorul ei din depozit, acolo fiind linişte. Îmi spunea de multe ori că „azi chiar am avut spor". Muzeul a fost viața ei şi a investit o mare parte a sufletului ei în acest loc care i- a adus mereu speranță şi i-a dăruit puterea de a dori să meargă mai departe (...).

– cele două date apar pe acelaşi carton; practic, a continuat textul câteva luni mai tarziu, iar celălalt segment de text este nedatat şi s-a regăsit pe un alt cartonaş (separat de un rând de puncte, fiind alt „ document"). Punctele din text sunt scrise de ea pentru că nu îşi mai amintea probabil datele respective.

În ceea ce priveşte destinatarul acestor «Gânduri», pentru moment cel puțin, este imposibil de a da un răspuns.

***

Ştiam că trei colege de la Muzeul „Grigore Antipa"erau născute în anul 1946: Rodica Serafim, pe 21 aprilie; dr. Ileana Negoescu, pe 28 aprilie şi Gabriela Andrei, pe 18 decembrie. Primele două colege mi-au trimis, respectiv un link şi un extras cu articolul aniversar pentru împlinirea frumoasei lor vârste de 70 de ani. Articolele au apărut – cu poze portret foarte reuşite – în vol. LIX (2) al publicației Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa" (2016). De la Gabriela însă, nimic! Gabriela a fost ... uitată! Şi, aşa cum scria Ion Minulescu (1881–1944): *(...)* C*ă şi uitarea e scrisă-n legile-omeneşti(...).*

***

(...) A fost o doamnă curajoasă, cu o voință de fier, păcat că trupuşorul ei nu a mai putut ține pasul cu sufletul ei mare. Îi port o pioasă şi frumoasă amintire, rămâne unul dintre modele mele de Om.

Mirela-Adriana Anghelache (09.03.2026)

Dumnezeu să o odihnească în pace.

Fig. nr. 6 – Lumânare aprinsă pentru Gabriela (Fribourg, 28.12.2025).

Mulțumiri

Pentru redactarea acestui Omagiu am primit informații indispensabile – Lista de titluri redactată de Gabriela, completată ulterior, precum şi fotografiile nr. 1 – nr. 5, informații transmise cu o generoasă eleganță de doamna Rodica Serafim, căreia îi adresez, şi pe această cale, cele mai calde mulțumiri. Doamnei dr. Ileana Negoescu îi mulțumesc cu plecăciuni pentru numeroasele volume din publicația Muzeului „Grigore Antipa" trimise de-a lungul anilor spre a fi integrate în biblioteca mea din Fribourg, inclusiv volumul XXX, folosit în acest text.

Doamnei Mirela-Adriana Anghelache, secretar de redacție, îi port o admirație aleasă pentru înțelegerea de care a dat dovadă la parcurgerea acestui Omagiu.

Fiului meu, Dan jr., îi mulțumesc şi pentru sprijinul tehnic pe care mi l-a acordat.

Last but not least, soției mele, Elisabeth, îi rezerv sentimentele mele de profundă admirație şi recunoştință pentru sugestiile făcute şi permanenta comprehensiune.

NOTA REDACȚIEI